

Prof. dr hab. Adam Dziadek
Instytut Literaturoznawstwa
Uniwersytet Śląski
w Katowicach

**Opinia o dorobku naukowym dr Agaty Kucharskiej-Babuli
i Jej rozprawie habilitacyjnej**

**„Grające” lektury dla młodych muzyków. O Oczekiwaniach czytelniczych w
ogólnokształcących szkołach muzycznych II stopnia**

Zacznę od trudności związanych z dokonaniem oceny i napisaniem opinii. Źródeł tych trudności jest kilka, a najistotniejsze jest to, że mam oceniać dorobek naukowy badaczki, która na co dzień zajmuje się sprawami dydaktyki, metodyki nauczania, a więc nie teorii literatury, komparatystyki literackiej czy historii literatury. Nie oczekuje się od Habilitantki nowatorskich rozwiązań w wymienionych polach wiedzy. Dzieje się zwykle raczej tak, że metodycy chętnie korzystają z ustaleń różnych specjalności literaturoznawczych, a mniej do nich wnoszą i nie oczekuje się od nich nowatorstwa w tym zakresie. Bardzo często w naukowych pracach z zakresu dydaktyki mamy do czynienia z rekapitulacją wiedzy teoretyczno- czy historycznoliterackiej. W tym wypadku dzieje się podobnie, a Habilitantka tworzy podstawy swojego wywodu w oparciu o prace z zakresu teorii literatury (zwłaszcza zagadnienia intertekstualności, lektury hermeneutycznej) i komparatystyki literackiej (zwłaszcza problemy związków pomiędzy literaturą i muzyką). Odwołuje się przy tym do najważniejszych krajowych ujęć i omówień tych metodologii, robi to rzetelnie, skrupulatnie, w sposób przejrzysty i nie budzący wątpliwości. Nie dziwi więc fakt, że jeśli chodzi o intertekstualność, wybiera jej wariant „oswojony”, akademicki (jakby to określiła Renate Lachmann), nie mający nic wspólnego z twórczynią pojęcia Julią Kristevą i z jej pracami. To prawo Habilitantki, wybór dokonany zresztą słusznie, ponieważ wykład metodyczny, propozycja metodyczna musi odznaczać się spójnością i konkretem, musi być pozbawiony zawłości i niedopowiedzeń – to propozycja metody nauczania, która, uwikłana w meandry, mogłaby się po prostu rozsypać i okazać zupełnie bezużyteczną.

Dzieło, które uznajemy za rozprawę habilitacyjną, musi jednak odznaczać się nowatorstwem, musi wносить coś nowego do dyscypliny. Za swoje najważniejsze osiągnięcie naukowe p. dr Agata Kucharska-Babula uznała monografię „Grające” lektury dla młodych muzyków. O oczekiwaniach czytelniczych w ogólnokształcących

szkołach muzycznych II stopnia. Od razu powiem, że tytuł tej monografii jest nieco mylący, ponieważ jedną z najistotniejszych kwestii w niej podjętych jest problem systematycznego zanikania czytelnictwa wśród młodzieży, niechęci do czytania tekstów kanonicznych czy też do czytania w ogóle. To problem roztrząsany przez polskich (i nie tylko polskich) dydaktyków od wielu, wielu lat. W tej monografii zawężony do grupy bardzo specyficznych uczniów (szkoły muzyczne II stopnia). Jednak nawet pomimo tego zawężenia w tej monografii znajduje się wiele treści, które mogą być, i z pewnością będą, wykorzystane przez szerokie rzesze metodyków, i to nie tylko tych, którzy nauczają w szkołach o profilu muzycznym, ponieważ monografia zawiera wiele treści uniwersalnych, propozycji i wskazówek, które mogą być wykorzystane w każdym typie szkoły. To niewątpliwy walor monografii, niemal w ogóle niewyeksponowany przez Autorkę, ale jednak łatwo dostrzegalny i wart docenienia.

Kiedy Autorka, we wstępnej partii pracy, próbuje wyjaśnić sens czytania w XXI wieku umieszcza na początku rozdziału zdanie, które wprawia mnie w zdumienie – wg Habilitantki dzieci w szkole podstawowej, zapytane o to, czy warto czytać książki, jednym tchem wymieniają: „doskonalenie stylu wypowiedzi ustnej i pisemnej, naukę poprawności gramatycznej i ortografii, rozwijanie wyobraźni...” – obawiam się, że nie jest to prawda. Jeśli takie sytuacje w ogóle się zdarzają, to dotyczą naprawdę niewielkiej liczby szkół podstawowych. Chcielibyśmy z pewnością, aby tak było, ale tak niestety nie jest. Nie będę rozwijał tego wątku, który – jak myślę – ociera się o całkowitą utopię. To stwierdzenie stoi zresztą w sprzeczności z głównym tematem monografii. Gdyby dzieci miały tak dalece rozbudowaną świadomość czytelniczą, to nie trzeba by w ogóle roztrząsać kwestii niechęci do lektury.

„*Grające*” *lektury*... stanowią bardzo udaną próbę diagnozy silnie zróżnicowanych – jak się okazuje – przyczyn niechęci do czytania, jaką dostrzega się powszechnie u młodzieży ze szkół artystycznych. Badania zostały przeprowadzone w pięciu szkołach na terenie Polski, w oparciu o system ankietowy. Przy tak sformułowanych pytaniach, wyniki ankiet były łatwe do przewidzenia, ale tu mają one swój liczbowy, eksperymentalny i materialny wymiar, który powinien rzeczywiście niepokoić i zmuszać do podjęcia konkretnych działań, sformułowania konkretnych propozycji, co w monografii zostało z powodzeniem uczynione, podparte szczegółowymi propozycjami w zakresie „muzycznego stylu odbioru”

(termin Aleksandry Reimann – odpowiednio zmodyfikowany w tej rozprawie i dostosowany do potrzeb całego wywodu) i interpretacji wybranych tekstów kanonicznych (kanon, bardzo przekonujący, ustalony przez samą Autorkę, bardzo ciekawa, w pełni uzasadniona propozycja podparta przekonującymi analizami). To właśnie dlatego monografia p. dr Kucharskiej-Babuli ma charakter odkrywczy i stanowi cenne źródło wiedzy w zakresie badań metodycznych. Raz jeszcze podkreślę, że nie odnosi się to wyłącznie do szkół muzycznych czy – szerzej – artystycznych, ale, o czym jestem przekonany, szkół każdego typu w ogóle.

Trudność oceny dorobku z zakresu metodyki polega także na tym, że materia, na której pracują dydaktycy jest na wskroś niestabilna. W ciągu ostatnich 25 lat, w konsekwencji permanentnych zmian ustawowych (a ściślej mówiąc, głównie politycznych) polskie szkoły przechodziły wiele radykalnych i wywrotowych modyfikacji, gruntownym metamorfozom ulegały programy nauczania. Zbudowanie czegoś stabilnego na tak grząskim gruncie jest niebywale trudne, tym trudniejsza jest także praca naukowa, która obiera za swój przedmiot właśnie metodykę. Pani dr Agata Kucharska-Babula ma tego pełną świadomość, zwłaszcza jako autorka artykułu *Jak nauczać pomimo? Rozważania o polskiej szkole w dobie (nieustających) zmian*, który został dołączony do wyboru Jej publikacji przedstawionych do oceny. To także problem wpisany podskórnie w rozprawę habilitacyjną. Jak sobie radzić z taką skalą trudności – z jednej strony jest to przekonanie o konieczności działania misyjnego, wiara w literaturę i sztukę, które są ponad-systemowe, ale też takie kształtowanie procesu edukacyjnego, które opiera się m. in. na wysokich kompetencjach nauczyciela, motywowaniu ucznia do działań samodzielnych (problem „uczenia się”).

W dorobku naukowym Habilitantki, obok monografii *„Grające” lektury...* znajduje się jeszcze jedna monografia autorska *Literatura i muzyka na lekcjach języka polskiego w klasach 4-6 szkoły podstawowej* (Rzeszów 2013), która zawiera bardzo ciekawe propozycje z zakresu integracji literatury i muzyki na zajęciach z języka polskiego w szkole podstawowej. Obok ogólnych ujęć teoretycznych książka zawiera wiele cenny propozycji modelowych, co jest niewątpliwym jej walorem. W czwartym rozdziale tej książki zatytułowanym *Modelowe propozycje integrowania literatury i muzyki na lekcjach języka polskiego w klasach 4-6* zawarte są konkretne

propozycje zestawiania utworów literackich i muzycznych wraz ze szczegółowymi ich analizami oraz konkretnymi sugestiami dotyczącymi możliwych sposobów prowadzenia zajęć.

Poza tą monografią, w dorobku, po uzyskaniu stopnia doktora, jest także jedna praca współredagowana przez p. dr Kucharską-Babulę, a także 13 artykułów ogłaszanych w czasopiśmie, a także 16 rozdziałów opublikowanych w monografiach zbiorowych. Do tego trzeba dodać bardzo aktywny udział w konferencjach naukowych – w latach 2009-2018 Habilitantka wzięła udział i wygłosiła referaty na 17 konferencjach. To dorobek imponujący, a pod względem merytorycznym w pełni wystarczający do przyznania Jej stopnia doktora habilitowanego.

Mocnym akcentem całości dorobku p. dr Kucharskiej-Babuli jest także to, iż poczynszy od roku 1995 do chwili obecnej nieprzerwanie wykonuje zawód nauczyciela w Zespole Szkół Muzycznych w Rzeszowie. W 2008 roku Habilitantka podjęła pracę w Zakładzie Metodyki Nauczania Uniwersytetu Rzeszowskiego. Niemal w każdej z przedstawionych mi do zaopiniowania publikacji widać wyraźny ślad łączenia doświadczeń nauczycielskich i naukowych – takie połączenie zwykle sprawdza się w praktyce najlepiej, czego dowodem jest dorobek Habilitantki. Jej powiązane z teorią literatury prace z zakresu dydaktyki nauczania (np. *Intertekstualność i semiotyka, czyli teoretyczne uzasadnienie integracji sztuk na lekcjach języka polskiego*) są podparte umiejętnościami praktycznymi (nauczanie gry na fortepianie, nauczanie literatury) i stanowią idealną podstawę do wdrażania praktyki dydaktycznej opartej na integracji sztuk. Jej osiągnięcia na tym polu, są – jak myślę – niepodważalne i nie sprowadzają się wyłącznie do samej refleksji teoretycznej, ponieważ łatwo jest dostrzec czysto materialną stronę całego dorobku, potwierdzoną konkretnymi osiągnięciami.

Imponujące są osiągnięcia dydaktyczne Habilitantki. Bardzo ważne jest dla mnie to, że przy ich opisie Habilitantka nie ograniczyła się do ich prostego wyliczenia; wymieniając kolejne działania dydaktyczne wskazała wyraźnie sens i cel ich podejmowania – to szczególnie istotne, ponieważ w ten sposób nie dokonujemy oceny osoby w oparciu o kolejne enumeracje, ale także idee, które za tymi wyliczeniami się kryją.

Równie ważne są przedsięwzięcia popularyzatorskie Habilitantki, a także Jej działalność organizacyjna. Na liście prac w tym zakresie znajduje się m. in. stworzenie w roku 2017 Sekcji Dydaktyków Koła Naukowego Polonistów Uniwersytetu Rzeszowskiego. W ramach działalności tej sekcji organizowane były ogólnopolskie konferencje naukowe, a także stałe warsztaty dla młodzieży, studentów i nauczycieli Podkarpacie. Pani dr Kucharska-Babula uczestniczy także czynnie w pracach różnorodnych komisji wydziałowych, radach instytutu oraz pracach wydawniczych (m. in. uczestnictwo w radzie redakcyjnej „Dydaktyki Polonistycznej”).

Pasje dydaktyczne Habilitantki realizowane są nie tylko w Uniwersytecie Rzeszowskim, ale także poza jego murami, co jasno wynika z przedstawionych mi materiałów. Pani dr Kucharska-Babula jest nie tylko czynnym nauczycielem, ale też bardzo aktywnym propagatorem kultury literackiej i muzycznej (np. organizacja cyklicznego wydarzenia pod nazwą *Wokalno-instrumentalne Warsztaty Muzyki Jazzowej*, współpraca z Radiem Rzeszów, organizowanie spotkań młodzieży szkolnej ze studentami z programu „Erasmus Plus”, współorganizowanie licznych konkursów i olimpiad).

Habilitantka systematycznie poszerza też swoje kompetencje, co wynika ze spisu różnorodnych kursów, szkoleń i seminariów, jakie sama organizuje i w jakich stale bierze udział począwszy od roku 2007 do chwili obecnej.

Pewnym barkiem w dorobku Habilitantki są projekty naukowe – jak wynika z dokumentacji, nie kierowała ona nigdy żadnym projektem badawczym. Trzeba jednak zauważyć, że tego typu projekty są w Polsce bardzo rzadkie w zakresie metodyki nauczania.

Podsumowując: wszystko to, o czym wcześniej pisałem, wskazuje, że zarówno rozprawa habilitacyjna, dorobek naukowy, aktywność konferencyjna, a także przynosząca znaczące efekty praca dydaktyczna dr Agaty Kucharskiej-Babuli w Uniwersytecie Rzeszowskim uzasadniają wniosek o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Przedstawiając moją opinię, czynię to z przekonaniem dla dotychczasowej drogi zawodowej Habilitantki.

Katowice, 2 grudnia 2019